

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ОДЕЉЕЊА ЗА ЗАСТУПАЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ПРЕД ЕВРОПСКИМ СУДОМ ЗА ЉУДСКА ПРАВА ЗА 2024. ГОДИНУ

I УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Конвенција за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: Конвенција) почела је да се примењује у Републици Србији **3. марта 2004. године**.

У складу са тим, институција заступника пред Европским судом за људска права (у даљем тексту: Европски суд) уведена је у правни систем у првој половини 2005. године доношењем Уредбе о заступању Србије и Црне Горе пред Европским судом („Службени лист Србије и Црне Горе“, број 7/2005).

У погледу организационе структуре, заступник је на домаћем нивоу поступао у оквиру Министарства за људска и мањинска права, Службе Владе за људска права и националне мањине и Министарства правде.

Од 2015. године, сагласно Закону о државном правобранилаштву („Службени гласник РС“, број 55/2014), заступање Републике Србије пред Европским судом обавља се у оквиру Одељења при Државном правобранилаштву и заступник је уједно и заменик државног правобраниоца који руководи радом Одељења.

На почетку 2024. године, у Одељењу је било запослено укупно 8 извршилаца, од којих је 1 саветница на трудничком боловању (обраду предмета заступања обављало 4 извршилаца - 1 у звању вишег саветника, 2 у звању самосталног саветника и 1 у звању саветника; обраду предмета извршења пресуда и одлука обављало је 2 извршилаца - 2 самостална саветника од којих је 1 примљен на одређено време због повећаног обима посла; 1 референт који обавља све административно-техничке послове).

Крајем 2024. године, у Одељењу је било запослено укупно 7 извршилаца, од којих је 1 саветница на трудничком боловању (обраду предмета заступања обављало 3 извршилаца - 1 у звању вишег саветника и 2 у звању самосталног саветника; обраду предмета извршења пресуда и одлука обављало је 2 извршилаца - 2 самостална саветника, од којих је 1 примљен на одређено време због повећаног обима посла; 1 референт који обавља све административно-техничке послове).

Ради приближавања стручној и општој јавности стандарда у заштити људских и мањинских права и слобода утврђених конвенцијским системом и праксом Европског суда, те повећања видљивости рада заступника, у 2022. години је у оквиру пројекта „Јачање делотворних правних лекова против кршења људских права у Србији“, који суфинансирају Европска унија и Савет Европе, израђен и пуштен у рад нови вебсајт заступника Републике Србије пред Европским судом (<http://zastupnik.gov.rs>). Током 2023. и 2024. године су запослени у Одељењу, у складу са објективним могућностима,

ажурирали вести и базу праксе, а предузети су кораци ради проналажења начина да се, због великог броја података који свакодневно треба да се уносе, ангажује 1 лице.

II НОВЕ ПРОЦЕДУРЕ У РАДУ ЕВРОПСКОГ СУДА

1) Изузеће судија

Европски суд је 22. јануара 2024. године објавио нову верзију Пословника Суда са измењеним Правилем 28 о изузећу судија. Правило 28 предвиђа строжију примену начела судске независности који је кључан за одржавање владавине права, заштиту људских права и обезбеђивање правилног спровођење правде. Измењено Правило јача процесни оквир према коме странке у поступку могу захтевати изузеће судије. Ради додатног појашњења Правила 28 Пословника, израђено је и упутство у вези са изузећем.

Ради постизања што веће транспарентности, Европски суд је на свом званичном сајту поставио имена свих судија које поступају у пет Секција, као и имена судија појединачно.

2) Захтеви за издавање привремених мера

Дана 28. марта 2024. објављена је ревидирана верзија Пословника Европског суда са изменама и допунама Правила 39 (поступање по захтевима за издавање привремене мере). Измене и допуне су претходно усвојене на пленарној седници Европског суда након консултација са свим релевантним странама и разматрања коментара који су по овом питању достављени. Измењено Правило 39 изричито се позива на чињеницу да се привремене мере одређују у случајевима у којима постоји непосредан ризик од непоправљиве штете по конвенцијско право и прецизира која тела која доносе одлуке могу бити укључена у обраду захтева за доношење привремене мере.

Председник Европског суда донео је и [Упутство](#) у вези са подношењем захтева за издавање привремене мере. Упутство обезбеђује детаљне смернице у вези са материјалним и процесним аспектима судског поступка за привремену меру и упућено је (потенцијалним) апликантима, њиховим пуномоћницима, уговорним странама и свим заинтересованим лицима.

3) Поступак подношења представки

У циљу модернизације и унапређења свог поступања у обради предмета, а како би се осигурала ефикасност у заштити људских права, Европски суд је недавно изменио и допунио Правило 47 свог Пословника.

Ове измене и допуне, с једне стране, омогућавају флексибилније административне услове за подношење представки и сам процес чине доступнијим подносиоцима, посебно онима који нису правници. Са друге стране, стручној служби Европског суда омогућава једноставније управљање предметима и смањује вероватноћу административних кашњења, обезбеђујући ефикаснију обраду представки.

III ПОСТУПЦИ ПРОТИВ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ПРЕД ЕВРОПСКИМ СУДОМ ЗА ЉУДСКА ПРАВА

1) Поступци пред Европским судом

Закључно са 31. децембром 2024. године, пред Европским судом је било у раду укупно **681** предмет против Републике Србије, што је за 869 предмета мање у односу на исти дан 2023. године.

Посматрајући представке по врсти притужби, и даље се највећи број притужби (око 80%) односи на друштвена предузећа - повреду права на суђење у разумном року и права на имовину због неизвршених домаћих судских одлука.

Предходне деценије, укупан број представки изјављених против Србије био је знатно већи. Тако је на крају 2012. године у раду било укупно 10.053 представки изјављених против Србије, а на крају 2013. чак 11.230. Крајем 2018. године је пред Европским судом било 2.079 представки.

Смањење броја предмета последица је одбацивања великог броја представки у случајевима тзв. „ратних дневница“ (након доношења пресуде Великог већа у предмету Вучковић и др. против Србије), као и закључења пријатељских поравнања у предметима у којима Европски суд има добро установљену праксу.

На смањење укупног броја предмета утицало је још и то да је од 2008. године уставна жалба делотворно правно средство за заштиту људских и мањинских права и слобода. То значи да грађани пре обраћања Европском суду најпре морају поднети Уставном суду уставну жалбу и заштиту својих права и слобода покушати да остваре на националном нивоу.

На опадање броја предмета пред Европским судом је утицала и измена Правила 47 Пословника Европског суда које уводи строже услове за подношење представке том Суду. Ове измене су ступиле на снагу 1. јануара 2014. године. Циљ ових измена било је побољшање ефикасности у раду Европског суда и убрзање испитивања представки. Од 1. јануара 2016. године примењују се додатне измене овог Правила којима се прецизира садржина представке.

Представке које нису поднете у складу са Правилем 47 одбацују се. Одлуке о одбацивању очигледно недопуштених представки и даље се не образлажу, па то у неким случајевима изазива одређене недоумице. Међутим, примена оваквих стриктних

правила о садржини представке била је неопходна због великог прилива предмета у Европски суд у последњих неколико година, а који је претио да угрози рад и ефикасност система установљеног Конвенцијом.

Коначно, на смањење броја предмета пред Европским судом у 2024. години у односу на претходне године утицало је и доношење Закона о изменама и допунама Закона о заштити права на суђење у разумном року („Службени гласник РС“, број 92/23) којима је прописано да се сви приговори ради убрзања стечајног или извршног поступка из члана 1. Закона по којем није донета одлука, све жалбе против решења којима је приговор одбијен а по којој није донета одлука, све тужбе за новчано обештећење и тужбе за накнаду имовинске штете поднете у вези са повредом права у стечајном или извршном поступку, до дана ступања тог Закона, сматрају уставном жалбом.

Република Србија се први пут после више година не налази међу првих десет држава чланица по укупном броју поднетих представки.

2) Поступци заступања (статистички подаци, преглед и садржина достављених предмета)

Током 2024. године, смањен је број достављених предмета у односу на претходну годину. Европски суд је Републици Србији комуницирао **укупно 282 предмета (329 лица)**.

број примљених предмета у последњих шест година	
2019.	30
2020.	466
2021.	1025
2022.	802
2023.	444
2024.	282

А) Преко **80%** достављених предмета и даље се односи на **дуговања предузећа са већинским друштвеним/државним капиталом**. Сви ти предмети се Републици Србији достављају кроз такозвану добро установљену судску праксу (*wecl*) и будући да је реч о питањима о којима се Европски суд већ изјаснио, од државе се не тражи достављање запажања у меритуму.

Европском суду је с претходно изнетим у вези током 2024. године у 326 предмета послата Декларација о пријатељском поравнању и у 3 предмета једнострана Декларација.

Б) Преосталих **20%** предмета чине веома **комплексни предмети** у којима је, углавном, одређена надлежност Већа (седам судија), а који се, између осталог, односе на:

- наводну повреду права на имовину услед одузимања непријављене робе и возила као превозног средства (више предмета);
- наводну повреду права на правичну расправу у контексту поступка који је вођен ради исправке пресуде;
- наводну повреду забране мучења и нечовечног поступања, као и повреду општег начела забране дискриминације услед поступања полицијских службеника (више предмета);
- наводну повреду права на правично суђење, права на поштовање породичног живота и права на делотворно правно средство, услед измештања малолетног сина подносилаца уз породичног дома и смештања у хранитељску породицу;
- наводну повреду забране мучења и нечовечног поступања услед чињенице да је подносиоцу, који се налази на издржавању вишегодишње казне затвора, знатно нарушено здравље услед дуготрајног боравка у веома лошим затворским условима;
- наводну повреду права на правично суђење, јер су одбијени предлози подносиоца за повраћај у пређашње стање;
- наводну повреду права на правично суђење и права на делотворни правни лек услед чињенице да подносиоцу није била пружена могућност да се изнесе своју одбрану, упркос налогу Прекршајног апелационог суда да буде саслушан у поновљеном поступку у погледу околности на које је тај суд изричито указао;
- наводну повреду права на правично суђење, услед чињенице да је подносилац оглашен кривим на основу доказа које сматра прикупљеним на незаконит начин;
- наводну повреду права на правично суђење у поступку рехабилитације који је подносиатељка покренула у вези са осудом њеног преминулог рођака и конфискацијом његове имовине након Другог светског рата;
- наводну повреду забране мучења, права на делотворан правни лек и забране дискриминације услед вербалног и физичког напада на подносиоца и његову сестру, након чега није спроведена делотворна истрага од стране надлежних органа, нити покренут одговарајући прекршајни и кривични поступак, а све услед чињенице да је подносилац лице ромске националности;

- наводну повреду права на дом и/или приватног живота услед чињенице да је одбијен тужбени захтев подносиоце ради накнаде штете због наводно онемогућења нормалног коришћења стана - пре свега због недостатка природног светла и вентилације приликом изградње нове зграде која је, такође, резултирала значајним смањењем тржишне вредности подносиоцекиног стана ;
- наводну неуједначену праксу судова (повреда начела правне сигурности) у погледу одлучивања о захтевима за накнаду трошкова поступака покренутих на основу приговора ради убрзања поступака;
- наводну повреду права на слободу кретања, права на слободу и безбедност и забрану дискриминације услед немогућности подносиоце да напусти Центар за азил у коме је била смештена као тражилац азила, због прописа који су били донети у Републици Србији за време трајања ванредног стања проглашеног услед глобалне пандемије вируса COVID-19 и недуго након укидања ванредног стања;
- наводну повреду права на живот, забране мучења и права на правично суђење услед неспровођења делотворне истраге од стране Тужилаштва за ратне злочине (2 предмета);
- повреду слободе изражавања подносиоца у вези са изјавама које је дао на неформалном грађанском протесту током пандемије COVID-19 које су касније објављене на његовој Facebook страници;
- дужину трајања поступака пред Уставним судом (више предмета).

У свим претходно поменутих предметима, Република Србија је током 2024. године доставила Европском суду **писана запажања (1. круг)** и **додатна писана запажања (2. круг)** у роковима које је Суд одредио, и то:

- **30** запажања (1. круг запажања)
- **25** писаних запажања (2. круг запажања)

Заступање пред Европским судом се одвија искључиво у писаној форми (уз изузетак усмене расправе пред Великим већем).

Имајући у виду да су у Европском суду у службеној употреби енглески и француски језик, све одбране и сви поднесци се Европском суду достављају на енглеском, али и на српском језику.

Сва поднета запажања садрже: уводне напомене у вези са конкретним предметом и поступком пред Европским судом; представљање чињеница и околности случаја; позивање на релевантно домаће и страно право и праксу; изјашњење о процесним питањима; изјашњење о меритуму; анализу свих спорних питања и давање детаљних одговора на питања која је Европски суд приликом достављања предмета поставио, уз позивање на релевантну праксу тог Суда; закључак.

Уз Запажања се, а ради поткрепљивања сваке тврдње на коју Република Србија указује, достављају и анекси.

Поред поменутих запажања и додатних запажања, Европским суду су достављене и **информације и коментари у 36 предмета**, заједно са анексима.

В) Европски суд је у 2024. години донео одлуку о издавању привремене мере у два предмета (*Yuksel* и Н.У. и др.) које су се односиле на принудно удаљење, док у четири предмета није усвојио захтеве подносилаца за издавање привремене мере.

Као и у предметима запажања, и у предметима у вези са привременим мерама и предлозима за издавање истих, су, у роковима које је одредио Европски суд, достављене писане информације са коментарима и анексима на енглеском и српском језику.

Г) Република Србија током 2024. године није пред Европским судом интервенисала нити у једном предмету који води држављанин Републике Србије против друге државе чланице (достављена су четири таква предмета).

IV ПРЕСУДЕ И ОДЛУКЕ ЕВРОПСКОГ СУДА ДОНЕТЕ ПРОТИВ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ У 2024. ГОДИНИ

Европски суд је током 2024. године донео **11 пресуда и објавио 69 одлука** против Републике Србије.

А) Пресуде

Европски суд је закључно са 31. децембром 2024. године донео укупно 263 пресуде у односу на Републику Србију.

У 2024. години, Европски суд је донео 11 пресуда против Републике Србије којима је обухваћено 12 појединачних представки поднетих од стране 15 лица.

У свих 11 донетих пресуда је утврђена повреда најмање једног права зајемченог Конвенцијом.

Четири пресуде је донело Веће (седам судија), а седам Одбор (3 судије).

У пресудама Већа утврђена је повреда:

1) **права на правично суђење** ([Ђурић](#), број 24989/17), због неодржавања усмене јавне расправе пред Управним судом - предмет је Републици Србији комунициран као **случај од утицаја** (*impact case*);

2) **права на подношење појединачне представке** ([Бошкошевић](#), број 37364/10), јер је послодавац (директор јавног предузећа) јасно и директно запретио подносиоцу отпуштањем због подношења представке Европском суду и због недостављања копија кореспонденције по овом питању - Европски суд је закључио да је оваква врста комуникације представљала „притисак“ и „заstraшивање“; притужбе у вези са повредом **права на правично суђење из члана 6. став 1. Конвенције су проглашене неприхватљивим**, имајући у виду да подносилац није на домаћем нивоу искористио сва доступна правна средства;

3) **права на имовину** ([Yavlali](#), број 15887/15), јер је мера трајног одузимања предмета извршења прекршаја од подносиоца (златног накита који је био у власништву његове супруге, а који је подносилац пропустио да пријави српским царинским органима приликом уласка у Србију) била непропорционална и неоправдана, уз подсећање Европског суда на свој раније заузет став да, у погледу прекршаја који се односе на непријављивање новца, превише ригидан законодавни приступ често може довести до пропуста од стране домаћих органа да успоставе потребну правичну равнотежу између захтева од општег интереса и заштите права на имовину појединца, те да је у конкретном случају обавезна мера одузимања предмета (уз новчану казну) можда спречила домаће органе да процене правичну равнотежу, а да је подносиоца лишила могућности да пред тим истим органима ефективно оспори ову меру, без изгледа на успех;

4) **права на суђење у разумном року** ([Кајганић](#)), број 27958/16) јер је Европски суд оценио да је дужина трајања парничног поступка од преко 7 година и 7 месеци на два нивоа надлежности (уз кашњење у достављању првостепене пресуде подносиоцима у трајању од 2 године) била прекомерна; **није утврђена повреда права на суђење у разумном року пред Уставним судом** (Суд је оценио да се период од 3 године и 2 месеца, иако донекле дуготрајан, не може сматрати прекомерним с обзиром да поступак није био хитне природе); **није утврђена повреда права на поштовање приватног и породичног живота из члана 8. Конвенције**, јер је Европски суд - узимајући у

обзир допринос објављених информација расправи од јавног интереса, степен познатости подносиоце као лица на које се информације односе, као и садржај, форму и последице објављених информација - закључио да су домаћи судови на правилан начин одмерили однос интереса подносиоце за заштитом њеног угледа и интереса заштите права на слободу изражавања новинара који је написао чланак о њој; притужбе у вези са **повредом права на делотворни правни лек из члана 13. Конвенције су одбачене као очигледно неосноване.**

У пресудама Одбора (предмети разматрања и одлучивања су питања која Европски суд сматра својом добро установљеном праксом), утврђена је повреда:

- 1) права на правично суђење (приступ суду)** због одбијања прекршајног суда да преиспита предмет подносиоца, јер није предао потписан прекршајни налог који је издала полиција (**Бошњачки**);
- 2) права на подношење појединачне представке** услед непоступања Републике Србије по привременој мери коју је одредио Европски суд (изручење подносиоца Сједињеним Америчким Државама; притужбе у вези са повредом права из члана 3. Конвенције нису разматране и тај део представке је скинут са листе предмета (**Антић**);
- 3) права на поштовање приватног и породичног живота** (**Костић**) јер се висина накнаде нематеријалне штете досуђена од стране Уставног суда не може сматрати одговарајућом и довољном за уклањање статуса жртве подносиоца, будући да је знатно нижа од оне коју Суд убичајено досуђује у сличним предметима против Србије;
- 4) права на правично суђење (неизвршење домаће пресуде)** (**Corechim Trading AG**), јер о уставној жалби подносиоца није одлучено више од четири и по године након што је привредни суд одлучио да обустави спровођења извршења правноснажне пресуде донете у корист подносиоца до окончања поступка по уставној жалби;
- 5) права на суђење у разумном року** (**Митић**) у кривичном поступку који је трајао скоро 12 година;
- 6) права на правично суђење** (**Стефановић и Банковић**) пред Уставним судом, јер подносиоци нису били обавештени о поступцима по уставним жалбама које су поднете против правноснажних пресуда донетих у њихову корист; **притужбе у вези са начелом правне сигурности и права на мирно уживање имовине Европски суд није разматрао;**

7) **права на правично суђење** ([Димовић и др.](#)) у кривичном поступку пред апелационим судом у којем подносиоцима није омогућено да прописно учествују у поступку, јер нису били упознати са писаним коментром апелационог јавног тужиоца у којом је наведено да се њихова жалба против првостепене пресуде одбије.

Б) Одлуке

Европски суд је током 2024. године објавио **67 одлука** у односу на Републику Србију.

Од 67 објављених одлука, 46 се односило на пријатељска поравнања или унилатерлане декларације и представке су скинуте са листе предмета (овим одлукама је обухваћено 318 предмета, односно 353 лица).

У преосталим одлукама (21) су представке проглашене неприхватљивим или су скинуте са листе предмета Европског суда због:

- злоупотребе права на подношење појединачне представке;
- неисцрпљивања домаћих делотворних правних средстава;
- тога што подносиоци нису одговорили у остављеном року на одбрану Републике Србије;
- тога што је ствар решена на домаћем нивоу;
- повлачења представки од стране подносилаца након достављања одбране Републике Србије;

Најзначајније одлуке које су објављене у 2024. години и које су донете од стране **седмочланог Већа** су:

1) [Чедомир Бељић и Мирољуб Миљковић и др.](#), бр. 3000/16 и 7189/16 - представка је проглашена неприхватљивом и одбачена је као очигледно неоснована у вези са притужбама подносилаца да им је повређено **право на поштовање приватног и породичног живота и право на правично суђење (неуједначена судска пракса)**, док су притужбе да им је повређено право на имовну проглашене *ratione materiae* неспојиве са одредбама Конвенције. Притужбе су се односиле на ископавање посмртних остатака сродника подносилаца, пресељења гробова на друго гробље и недостатка процедуралних заштитних мера у домаћим поступцима - предмет је Републици Србији комунициран као **случај од утицаја (impact case)**;

2) [С.Б. и др.](#), број 22463/17 - представка је проглашена неприхватљивом и одбачена је као очигледно неоснована у вези са притужбама подносилаца на услове боравка у прихватном центру (**забрана мучења**) и јер им је за излазак из прихватног центра била потребна дозвола управе центра (**право на слободу**), будући да је Европски суд оценио да подносиоци нису доставили адекватне доказе о учињеним повредама и јер су њихове притужбе биле уопштене; Европски суд није испитивао постојање делотворног правног лека;

3) [Божидар Минић](#), број 18415/20 - представка је проглашена неприхватљивом и одбачена је као очигледно неоснована у вези са притужбама подносиоца да му је повређено **право на правично суђење** (јер кривичним пресудама којима је оглашен кривим недостаје ваљано образложење и јер су у супротности са ослобађајућим пресудама истих судова у „практично идентичним околностима“ што доводи до правне несигурности) и право да буде кажњен само на основу закона (јер сматра да је осуђен за дела која према домаћем праву нису представљала кривично дело у време њиховог извршења).

Преостале значајне одлуке које су објављене у 2024. години, а које је донео **трочлани Одбор** су:

1) [British Airways](#), број 76581/16 - представка је проглашена неприхватљивом у вези са притужбама подносиоца које су се односиле на исплату накнаде штете настале услед судара авиона 1976. године (**право на имовину**). Европски суд је закључио да компанија подносилац није могла имати „леgitимно очекивање да ће надокнадити штету у целости од Републике Србије, те да се притужба компаније подносиоца у делу износа накнаде који јој наводно припада, не може сматрати имовином у смислу члана 1. Протокола број 1 уз Конвенцију, па је закључио да је притужба компаније подносиоца *ratione materiae* неспојива са одредбама Конвенције и Протоколима уз њу - предмет је Републици Србији комунициран као **случај од утицаја (impact case)**;

2) [Јасмина Момчиловић](#), број 44530/18 - представка је проглашена неприхватљивом и одбачена је као очигледно неоснована у вези са притужбама подносиоца да није спроведена делотворна истрага о смрти њене мајке која је наводно узрокована медицинским немаром (**право на живот**). Европски суд је утврдио да је домаћи правни систем подносиоцима пружио могућност покретања парничног поступка у оквиру којег би могла да добије одговарајуће одговоре и могућност да њени аргументи буду размотрени на ваљан начин, али да она није искористила ово средство правне заштите;

3) [Марина Лазовић](#), број 58721/16 - представка је проглашена неприхватљивом и одбачена је као очигледно неоснована у вези са

притужбама подносиоце да су домаће одлуке у прекршајном поступку (у коме је оглашена кривом због управљања моторним возилом за које нису плаћене увозне дажбине, а које је власништво њеног брата и које је имало француске регистрационе таблице) биле неправилно образложене и да се њена осуда заснивала на домаћим прописима који су непредвидиви (**кажњавање само на основу закона**). Европски суд је утврдио да прописи о саобраћају на путевима, на које се подносиоца позивала као повољније по њен случај, нису били примењиви на начин на који је она то представљала, као и да је, упркос разликама између царинских и саобраћајних прописа релевантних за предметни случај, сасвим разумна предност дата царинским прописима у случају који се односе на царинска питања;

4) [Наташа Рајковић](#), број 34505/16 – представка је проглашена неприхватљивом и одбачена је као очигледно неоснована у вези са притужбама подносиоце да је смрт њеног супруга током издржавања казне затвора узрокована медицинском непажњом и погрешно постављеном дијагнозом (**право на живот**). Европски суд је утврдио да су домаћи судови свестрано размотрили њен тужбени захтев и детаљно испитали ток лечења њеног супруга, те да је позитивна обавеза државе према члану 2. Конвенције испуњена упркос неповољном резултату поступка по подносиоцу;

5) [Рада Петровић](#), број 7861/23 – представка је проглашена неприхватљивом и одбачена је као очигледно неоснована у вези са притужбама подносиоца да му је повређено **право на слободу**, јер му је притвор неосновано одређен, јер није разматрана могућност примене блажих мера, јер нису дати довољни разлози за наводну опасност од утицаја на сведоке и јер поступајући судови нису поступали по стандарду нарочите хитности. Европски суд је утврдио да је одлука домаћих суда да подносиоцу одреде притвор била оправдана услед природе кривичног дела за које се сумњичио, као и посебне рањивости жртве, те да су пружени релевантни и довољни разлози за одређивање притвора и да његово трајање није било неразумно; притужбе подносиоца да је током трајања притвора као малолетник био смештен са пунолетним лицима (**забрана мучења**) Европски суд је одбацио јер те притужбе није ни експлицитно, нити суштински, изнео у својој уставној жалби, односно јер није пре подношења представке исцрпео домаћа правна средства;

6) [Христо Крушарски](#), број 33805/20 – представка је проглашена неприхватљивом у вези са притужбама подносиоца да су му повређена **права на правично суђење, на поштовање приватног и породичног живота, на делотворни правни лек и на имовину**, јер је морао да плати трошкове поступка који су били већи од износа који му је био досуђен на име накнаде нематеријалне штете, јер је пракса домаћих

судова била неуједначена у вези са висином досуђених износа на име нематеријалне штете у упоредивим предметима, јер образложење судских одлука у његовом случају није било адекватно и јер је остао жртва повреде права на заштиту части и угледа услед неефикасне заштите коју су му пружили домаћи органи. Европски суд је утврдио да је заштита која је подносиоцу пружена на домаћем нивоу била ефикасна и довољна у погледу позитивних обавеза државе, као и да је одлука о трошковима била разумна и сразмерна, те да није био лишен права из члана 8. Конвенције. Такође, Европски суд је оценио да ни остатак притужби подносиоца према чл. 6. и 13. Конвенције и члану 1. Протокола број 1 уз Конвенцију, не указују на било какву повреду права и слобода садржаних у Конвенцији или њеним Протоколима.

V ПОСТУПАК ИЗВРШЕЊА ПРЕСУДА И ОДЛУКА ЕВРОПСКОГ СУДА

Поступак извршења пресуда и одлука Европског суда подразумева, како исплату износа који су досуђени на име накнаде нематеријалне и материјалне штете због утврђених повреда Конвенције, те трошкова поступка, тако и спровођење других појединачних и/или општих мера које су пресудом наложене, а које ће за убудуће спречити сличне повреде Конвенције на домаћем нивоу.

1) Општи подаци

Извршење пресуда Европског суда надгледа Комитет министара Савета Европе (у даљем тексту: Комитет министара).

На дан 31. децембар 2024. године било је **61 предмета у раду** против Србије (**16 мање у односу на 2023., односно 36 мање у односу на 2022. годину**). Највећи број предмета се односи на неизвршење или одложено извршење домаћих одлука донетих против друштвених/државних предузећа.

У појачаном надзору се налазе 3 групе предмета, и то:

- **Качапор група** (неизвршење или одложено извршење домаћих одлука донетих против друштвених/државних предузећа – повреда права на правично суђење из члана 6. став 1. Конвенције и права на имовину из члана 1. Протокола број 1. уз Конвенцију);
- **Јевремовић група** (дужина трајања судских поступака – повреда права на суђење у разумном року, као елемента права на правично суђење из члана 6. став 1. Конвенције);

- **Станимировић група** (неефикасне истраге о полицијском злостављању – повреда забране мучења из члана 3. Конвенције).

У 2024. години је Комитет министара разматрао једну од три групе предмета које се налазе у појачаном надзору.

Комитету министара је у 2024. години Европски суд доставио на извршење укупно **56 нових предмета** против Републике Србије (за **20 мање у односу на 2023, односно за 22 мање у односу на 2022. годину**). Већина предмета се односи на неизвршење или одложено извршење домаћих одлука донетих против друштвених/државних предузећа.

Ради проналажења начина да се у државама чланицама Савета Европе унапреди поступак извршења пресуда Европског суда, 24. јуна 2024. године је у Хелсинкију, Финска Република, одржан [1. годишњи састанак између националних координатора за извршење пресуда Европског суда и Одељења за извршење пресуда при Савету Европе и успостављена је „Мрежа координатора за извршење”](#), подржана од стране мултилатералног пројекта сарадње „Подршка ефикасним домаћим капацитетима за извршење пресуда Европског суда за људска права (фаза 1)“, финансираног од стране *Human Rights Trust Fund*.

Редовни састанак националних координатора са представницима Одељења за извршење пресуда омогућиће додатну размену мишљења са Секретаријатом, док ће „Мрежа координатора за извршење” бити ново средство за олакшавање размене стручности и искуства међу националним координаторима држава чланица.

Састанак је одржан након позива шефова држава и влада Савета Европе на њиховом 4. самиту у Рејкјавику 2023. године, где су се поново обавезали да ће обезбедити потпуно, ефикасно и брзо извршење коначних пресуда Европског суда и подвукли потребу за кооперативним и инклузивним приступом, заснованим на дијалогу, у процесу супервизије.

Целодневни догађај, на коме су биле представљене 43 од 46 држава чланица, организован је под покровитељством литванског председавања Комитетом министара Савета Европе.

Комитет министара је недавном одлуком поздравио организацију овог догађаја, чији је датум изабран да претходи 100. састанку Управног одбора за људска права.

Састанку је присуствовала и национална координаторка за извршење пресуда Европског суда за људска права и заступница Републике Србије пред Европским судом.

2) **Исплата нематеријалне и материјалне штете и трошкова поступка**

Одредбом члана 13. став 5. Закона о правобранилаштву прописано је да се исплата износа договореног поравнањем или назначеног у пресуди Европског суда, врши из

средстава органа Републике Србије чији су акти проузроковали кршење људских права. Поменути закон сам поступак извршења није прописан.

У складу са Законом о буџету Републике Србије за 2024. годину („Службени гласник РС“, број 92/2023) и Законом о изменама и допунама Закона о буџету Републике Србије за 2024. годину („Службени гласник РС“, број 79/2024), накнаде досуђене пресудама и одлукама Европског суда на име нематеријалне штете извршавале су се са раздела Високог савета судства, а на име материјалне штете са раздела Државног правобранилаштва.

Исплата накнаде нематеријалне штете и трошкова поступка пред Европским судом вршена је редовно током 2024. године и у складу са роковима које је одредио Европски суд.

На име **накнаде нематеријалне штете, исплаћен је износ од 495.732,00 евра**, односно 58.309.182,00 динара, **који износ је за 310.676 евра**, односно 36.660.500,01 динара **мањи у односу на 2023. годину.**

На име **накнаде материјалне штете, исплаћен је износ од 531.096.155,62 динара**, односно **4.539.283,38 евра**, који износ је за 1.970.173,58 евра, односно 230.510.309,30 динара **мањи у односу на 2023. годину.**

У 2024. години је Република Србија послала укупно **84 потврду** о извршеној исплати (*JSF - Just Satisfaction Form*) нематеријалне и материјалне штете, као и трошкова поступка, за укупно **511 предмета** односно лица.

Настављена је методологија установљена 2016. године да се исплата на име накнаде материјалне штете, односно исплата износа утврђених домаћом пресудом са законском затезном каматом, врши на основу обрачуна Народне банке Србије.

Већ неколико година уназад, те ни током 2024. године, није било предмета у којима је Европски суд налагао исплату пореза и доприноса по домаћим правоснажним одлукама.

3) Израда Акционих планова и Акционих извештаја

Према Одлуци Комитета министара од 2. децембра 2010. године, државе чланице, почев од 1. јануара 2011, имају обавезу да достављају Акционе планове о начину извршења пресуда Европског суда у року од шест месеци од правноснажности, односно извештаје уколико сматрају да су своју обавезу према пресуди или одлуци извршили.

Приликом надзора над извршењем пресуда и одлука Европског суда, Комитет министара велику пажњу поклања, како извршењу мера наложених пресудом и одлуком које се односе на појединачне мере, тако и спровођењу наложених општих мера, а које имају за циљ да се исте или сличне повреде у будућности не понове. Врста ових мера се може значајно разликовати од предмета до предмета. Некад Европски суд пресудом тачно наведе које је опште мере потребно предузети, а некада је остављено

држави на оцену које мере треба предузети, при чему Комитет министара надзире извршење како индивидуалних, тако и општих мера.

Посебна пажња је посвећена припреми и изради Акционих планова којима се Комитет министара обавештавао о мерама и напретку које Република Србија предузима у циљу извршења пресуда и одлука Европског суда.

У 2024. години Република Србија је доставила **9 Акционих планова** и **26 Акционих извештаја** у којима је детаљно представила све појединачне и опште мере које је предузела у поступку извршења пресуда и/или одлука за **52 предмета** којима је обухваћено око **350 лица**.

На основу припремљених и достављених Акционих извештаја, Комитет министара је током 2024. године донео **23 завршне резолуције** у односу на Републику Србију којима је затворио **надгледање 72 предмета (међу којима су 4 водећа предмета у стандарној процедури)**, јер је оценио да је Република Србија у целости извршила како појединачне, тако и опште мере које су јој биле наложене.

Наведених **72 предмета** који су окончани пред Комитетом министара, налазе се разврстани у подгрупама и њима је обухваћено **преко 675 појединачних предмета**, тј. појединачних **представки преко 675 подносилаца**.

Република Србија је Комитету министара доставила и 1 комуникацију.

Током 2024. године настављена је одлична сарадња са свим надлежним државним органима на домаћем нивоу, као и са надлежним одељењима Савета Европе, а све у циљу проналажења најбољег начина извршења мера које су наложене пресудама Европског суда.

У смислу претходно изнетог, посебно се издваја одлична сарадња са Министарством правде, Министарством финансија, Министарством спорта и Министарством унутрашњих послова.

VI ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ

У склопу [редовних радних активности](#) у вези са заступањем Републике Србије пред Европским судом, извршењем пресуда Европског суда и афирмисањем људских права и слобода те превенцијом њиховог кршења на домаћем нивоу, заменица државног правобраниоца – заступница Републике Србије пред Европским судом је током 2024. године предузимала низ активности. У наставку текста ће бити представљене неке од најзначајних.

1) Учествовање на редовном заседању Комитета министара Савета Европе (СМДН)

Као што је у претходном делу текста наведено, Комитет министара прати извршење пресуда Европског суда и врши надзор над појединачним и општим мерама које су предузете и које треба да се предузму у поступку извршења. Четири пута годишње (у марту, јуну, септембру и децембру) одржавају се редовни састанци ради разматрања и дебате у предметима који се односе на извршење пресуда.

2) Учествовање на редовном заседању Управног комитета за људска права (СДДН)

Управни комитет за људска права (СДДН) извештава Комитет министара Савета Европе о питањима закона и политике људских права. Састоји се од високо ранжираних владиних стручњака за људска права, заједно са одређеним бројем посматрача, укључујући организације цивилног друштва који се састају два пута годишње (у јуну и децембру).

Бави се питањима која се односе: **а)** на систем Европске конвенције о људским правима од националне примене, преко функционисања Европског суда, до спровођења пресуда Суда, укључујући и надзор од стране Комитета министара; **б)** развој стандарда људских права у хитним или изазовним областима.

3) Учествовање на домаћим, регионалним и међународним конференцијама

Током 2024. године одржан је низ међународних и регионалних конференција у земљи и иностранству на којима је заменица-заступница по позиву учествовала, од којих су најзначајније:

- [свечана седница поводом отварања судеће године Европског суда и редовни годишњи семинар](#) на тему „Преиспитивање супсијидијарности у доба заједничке одговорности“ у организацији Европског суда (26. јануар, Стразбур);
- конференција на тему „[Коришћење криптоване комуникације у кривичном поступку](#)“ у коорганизацији заједничког пројекта Европске уније и Савета Европе „Унапређивање заштите људских права у Србији“, Бироа за међународну борбу против наркотика и спровођење закона при амбасади САД у Београду, Мисије ОЕБС-а у Србији и пројекта Савета Европе „Спречавање прања новца и финансирање тероризма у Србији који подржава шведска Агенција за међународну развојну сарадњу (18. и 19. април, Београд);

- годишње саветовање судија Републике Србије „[Судијски дани 2024](#)“ у организацији Врховног суда Србије (23. и 24. мај, Врњачка Бања);
- [Први годишњи састанак између националних координатора за извршење пресуда Европског суда и Одељења за извршење пресуда](#) при Савету Европе на коме су у биле представљене 43 од 46 држава чланица Савета Европе и који је организован под покровитељством литванског председавања Комитетом министара (24. јун, Хелсинки, Финска);
- 5. талинска радионица о међународном праву људских права и сајбер операцијама на којој је, у оквиру три сесије, дискутовано о слободи говора, праву на приватност и ограничењу интернета уз осврт на праксу Европског суда за људска права (4. и 5. новембар, Талин, Естонија).

4) Учествовање на Округлим столовима и радним састанцима

У 2024. години су одржана два Округла стола којима је заменица-заступница по позиву учествовала и одржан је велики број радних састанака:

- [Округли сто на тему спречавања злостављања од стране полицијских службеника и спровођење ефикасне истрахе у том погледу](#), са фокусом на групу предмета Станимировић против Србије, у организацији пројекта „Унапређивање заштите људских права у Србије“ у оквиру заједничког програма Европске Уније и Савета Европе “*Horizontal Facility* за Западни Балкан и Турску“, на коме су учествовали представници Заштитника грађана, Врховног јавног тужилаштва, Министарства унутрашњих послова, Министарства правде, Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања (*CPT*), Одељења за извршење пресуда Европског суда и Пројекта (19. март, Београд);
- [Округли сто у вези са извршењем пресуде Европског суда у предмету *Неговановић и 3 др. против Србије*](#) на коме је размотрена тренутна ситуација и представљени наредни кораци у вези са спровођењем општих мера у овом предмету, у организацији пројекта „Унапређивање заштите људских права у Србији“ у оквиру заједничког програма Европске Уније и Савета Европе “*Horizontal Facility* за Западни Балкан и Турску“, на коме су учествовали представници Министарства спорта, Одељења за извршење пресуда Европског суда и Пројекта (24. септембар, Београд);
- Већи број радних састанака са представницима домаћих и међународних институција, невладиних организација и цивилног

друштва, и то: Уставног суда, Врховног суда, Врховног јавног тужилаштва, Високог савета судства, Високог савета тужилаштва, апелационих и виших судова, Правосудне академије, Правног факултета Универзитета у Београду, Министарства правде, финансија, спорта, унутрашњих и спољних послова, Европског суда, Савета Европе, држава чланица Савета Европе, пројекта „Унапређивање заштите људских права у Србије“ у оквиру заједничког програма Европске Уније и Савета Европе *“Horizontal Facility за Западни Балкан и Турску“*, и др;

5) Учествовање у радним групама и Управном одбору пројекта „Унапређивање заштите људских права у Србије“ у оквиру заједничког програма Европске Уније и Савета Европе *“Horizontal Facility за Западни Балкан и Турску“*.

Заменица-заступница је члан:

- Радне групе за припрему плана отплате обавеза Републике Србије по основу правоснажних и извршних пресуда у споровима бивших радника који имају ненаплаћена потраживања по основу плата и доприноса. У 2024. години је одржано девет састанака;
- Радне групе за успостављање, функционисање и одржавање система финансијског управљања и контроле у Државном правобранилаштву (ФУК); У 2024. години је одржан један састанак (8. март) у циљу припреме редовног годишњег Извештаја о успостављању наведеног система и самооцењивања Државног правобранилаштва;
- Управног одбора пројекта под називом „Унапређивање заштите људских права у Србији“ у оквиру заједничког програма Европске Уније и Савета Европе „Horizontal Facility за Западни Балкан и Турску“. Током 2024. године су одржана два састанка (26. и 27. септембар, Београд).

6) Наставак посете и волонтирања студената Правног факултета Универзитета у Београду у Одељењу за заступање Републике Србије пред Европским судом

Трећу годину заредом настављена је сарадња Центра за људска права и Одељења за заступање Републике Србије пред Европским судом успостављена 2022. године потписивањем [Споразума](#) о дугорочној сарадњи између Правног факултета Универзитета у Београду и Државног правобранилаштва, а у циљу развоја и унапређења рада обе институције.

Током 2024. године је 4 студента било на пракси и волонтирало у Одељењу за заступање Републике Србије пред Европским судом. Студенти су били подељени у две групе, тако што је прва група праксу и волонтирање обављала у периоду од априла до јуна, а друга од октобра до децембра. Имали су прилику да теоријска знања која су стекли на редовној настави примене у пракси. Пратили су ток предмета од његовог достављања Републици Србији од стране Европског суда, преко достављања запажања и доношења пресуде или одлуке, те извршења пред Комитетом министара.

У организацији пројекта под називом „Унапређивање заштите људских права у Србији“ у оквиру заједничког програма Европске Уније и Савета Европе „Horizontal Facility за Западни Балкан и Турску“ је 18. децембра 2024. године организована [Фокус група о искуствима са студентске праксе](#) у Одељењу за заступање Републике Србије пред Европским судом. Састанак је имао за циљ да прикупи мишљење студената о потенцијалним начинима за даљу подршку и унапређење програма праксе, као и да им представи увид у поступак пред Европским судом са становишта подносиоца захтева, а како би свеобухватно разумели конвенцијски систем. Студенти су исказали велико задовољство својим боравком у Одељењу за заступање Републике Србије пред Европским судом и искуством које су стекли, те су изразили значајно интересовање за остваривање будуће каријере у области људских права.

VII ЗАКЉУЧЦИ

Имајући у виду правац реформе конвенцијског система, јасно је да ће тежња у будућем раду Европског суда бити смањење броја предмета који се понављају као одраз структурних проблема. У том смислу, Европски суд већ користи могућности на основу Протокола 14 уз Конвенцију, да државама доставља сличне представке, прелиминарно их проглашавајући својом „добро установљеном праксом“, са предлогом да се закључи пријатељско поравнање.

Увођење израде сажете форме пресуда и одлука које доноси трочлани Одбор показују да Европски суд чини све како би оставио што већи простор за оне предмете који представљају приоритетне предмете и „случајеве од утицаја“.

Такође, нове процедуре у раду Европског суда и измене Пословника Суда несумњиво указују да ће Суд у наредном периоду настојати да приоритетне, хитне и сложене предмете решава у знатно краћим роковима.

Поред овог тренда усмереног ка смањењу броја представки пред Европским судом, други правац реформских активности је усмерен ка ефикаснијем извршењу пресуда и одлука Европског суда, а што подразумева и ефикаснији механизам извршења пресуда на домаћем нивоу.

Тренутно, према Закону о правобранилаштву није прописано да заступник координира извршење пресуда и одлука Европског суда (раније важећом Уредбом о заступнику Републике Србије пред Европским судом је у члану 6. било предвиђено да се заступник

стара о извршењу), нити је Законом о правобранилаштву и другим законима уређено питање извршења пресуда и одлука Европског суда.

Послови извршења захтевају координацију са другим државним органима, познавање Конвенције, праксе Европског суда, као и рада Комитета министара. Додатно, израда акционих планова или извештаја захтева одређене вештине и горе наведена знања. У том смислу неопходно је уредити поступак извршења пресуда и одлука Европског суда, ојачати капацитете за извршење пресуда и одлука Европског суда и успоставити одговарајућу координацију државних органа.

Посебно је значајно да се ојача капацитет Одељења за заступање Републике Србије пред Европским судом имајући у виду повећан број како репетитивних, тако и изузетно сложених предмета у заступањима и извршењима, специфичност поступака који се у раду примењују и кратких рокова, те очекиваног прилива у наредним годинама.

Такође, од велике је важности да се успостави електронска обрада предмета (*case management system*), имајући у виду да се сви подаци Одељења (број примљених, решених и предмета у раду како у заступањима тако и у извршењима, број донетих пресуда и одлука, статистички извештаји, и др.) и након 20 година од увођења заступника пред Европским судом у правни систем Републике Србије воде кроз *word* и *excel* табеле.

На значај и неопходност регулисања положаја заступника и капацитета канцеларије заступника, као и поступка извршења пресуда и одлука Европског суда, указала је два пута заредом и Европска комисија која је у свом Извештају за 2022. и 2023. годину навела да се „поступак извршења пресуда Европског суда за људска права, укључујући и улога заступника Републике Србије пред Европским судом за људска права морају надаље регулисати“.

ЗАМЕНИЦА ДРЖАВНОГ ПРАВОБРАНИОЦА
Заступница Републике Србије пред
Европским судом за људска права

Зорана Јадријевић Младар